

11.5.2004

1403/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteri Juha Haapamäki

**TELEKUUNTELUN JA TELEVALVONNAN KÄYTÖSTÄ ILMOITTAMINEN
SEKÄ RANGAISTUSVAATIMUSILMOITUKSEN YKSILÖINTI**

1
KANTELU

V arvosteli 10.6.2003 päivätyssä kirjeessään keskusrikospoliisin, Joensuun kihlakunnan poliisilaitoksen ja Joensuun käräjäoikeuden menettelyä.

Hän katsoi, että hänen poikaansa X:ään kohdistettiin telekuuntelua ja televalvontaa ilman näyttöä tämän osallisuudesta poliisin tutkittavana olleeseen tuhotyöhön. Kantelussa arvostellaan myös sitä, että telepakkokeinojen käytöstä ei ollut ilmoitettu lainmukaisesti.

V arvosteli myös vanhemman konstaapelin A:n kiusantekona pitämäänsä menettelyä. Erityisesti V katsoi, että A olisi antanut hänen pojalleen aiheetta sakot ja että A olisi tuota asiaa koskevassa esitutkinnassa syyllistynyt perättömään lausumaan.

- - -

3
RATKAISU

3.1
Telekuuntelu ja televalvonta

3.1.1
Pakkokeinojen perusteet

Telekuuntelun edellytyksistä säädetään pakkokeinolain (PKL) 5a luvun 2 §:ssä. Totean ensinnäkin, että tuhotyö on eräs niistä vakavista rikoksista, jonka esitutkintaa varten telekuuntelupa voidaan myöntää. Muilta osin luvan myöntäminen edellytti em. säännöksen mukaan, että telekuuntelun kohdetta oli syytä epäillä tutkittavasta rikoksesta ja että kuuntelulla saatavilla tiedoilla voitiin olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Televalvonnan edellytyksistä puolestaan säädetään PKL 5a luvun 3 §:ssä. Myös televalvontalupa voidaan myöntää tuhotyön esitutkintaan. Muilta osin luvan myöntäminen edellytti, että televalvonnan kohdetta oli syytä epäillä tutkittavasta

rikoksesta ja että televalvonnalla saatavilla tiedoilla voitiin olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Kantelussa on erityisesti katsottu, että mitään näyttöä X:n syyllisyydestä ei ollut. Toisin sanoen arvioitavaksi tulee se, oliko häntä syytä epäillä kyseisestä tuhotyöstä.

Telekuuntelu- ja televalvontaluvan esitutkintaa varten myöntää tuomioistuin. Se harkitsee, onko asiassa esitetty riittävät perusteet sille, että lupien kohteena olevaa henkilöä on syytä epäillä tutkittavasta rikoksesta. Tämä "syytä epäillä" on alin pakkokeinoja koskeva näyttökynnys eikä sen täyttymiseen voida vaatia vahvaa näyttöä. Yleisellä tasolla ei voida määritellä, mikä on riittävä näyttö telekuuntelu- ja televalvontaluvan myöntämiseen ja laki jättää tuomioistuimelle tässä suhteessa harkintavaltaa. Tässä tapauksessa Joensuun kärjäoikeus on pitänyt poliisin esittämiä perusteita riittävinä lupien myöntämiseen. En katso, että kärjäoikeus näin menetellessään olisi ylittänyt harkintavaltansa tai käyttänyt sitä väärin. Asiassa ei myöskään ole tullut ilmi aihetta epäillä, että poliisi olisi lupia vaatiessaan antanut tuomioistuimelle paikkansapitämättömiä tietoja. Se, että rikoskomisario H ja rikosylikomisario I ovat poliisilain 44 §:ään vedoten jättäneet kertomatta kaikkea tutkinnassa esiin tullutta, ei mielestäni ole asiaan vaikuttavaa: se, onko kärjäoikeus harkintavaltansa puitteissa pysyen voinut katsoa, että X:ää oli syytä epäillä ko. tuhotyöstä, on laillisuusvalvonnan näkökulmasta riittävästi arvioitavissa jo saadun selvityksen perusteella. Totean myös, että asian esitutkinta on edelleen kesken.

Asiassa ei tältä osin ole tullut ilmi lainvastaista menettelyä.

3.1.2

Pakkokeinoista ilmoittaminen

PKL 5a luvun 11 §:n 2 momentin mukaan (sellaisena kuin se oli tapahtumaiikaan) kun asia oli saatettu syyttäjän harkittavaksi tai esitutkinta muuten oli päätetty lopettaa, tässä luvussa (eli PKL 5a luvussa) tarkoitettujen pakkokeinojen käytöstä oli ilmoitettava epäillylle niin kuin siitä erikseen säädettiin. Jollei asiassa ollut päätetty tutkinnan lopettamisesta tai asiaa saatettu syyttäjän harkittavaksi vuoden kuluttua pakkokeinon käytön lopettamisesta, pakkokeinon käytöstä oli viimeistään tällöin ilmoitettava epäillylle. Tuomioistuin voi tutkinnanjohtajan esityksestä tärkeästä tutkinnallisesta syystä päättää, että ilmoitus saatiin tehdä myöhemmin tai että se saatiin jättää tekemättä.

Kun tässä tapauksessa asian esitutkinta ei ole päättynyt, on pakkokeinojen käytöstä tullut ilmoittaa X:lle viimeistään vuoden kuluttua niiden käytön lopettamisesta. Joensuun kärjäoikeus on kuitenkin joulukuussa 2001 eli ennen tuon vuoden määräajan umpeen kulumista tutkinnanjohtajan pyynnöstä pidentänyt ilmoittamisen määräaikaan vuoden 2002 loppuun. Rikosylikomisario I on myöntänyt että, tuota määräaikaan ei noudatettu, vaan pakkokeinojen käytöstä ilmoitettiin X:lle vasta 20.1.2003.

Kun telekuuntelusta ja televalvonnasta päätettäessä niiden kohdetta ei kuulla, on

tärkeää, että hänelle jossain vaiheessa annetaan tieto niiden käytöstä. Laissa säädetty ilmoittamisvelvollisuus on yksi tärkeä osa pakkokeinojen kohteen oikeusturvaa. Kun ilmoitus on tässä tapauksessa kuitenkin myöhästynyt vain 20 päivää, en katso selvityksen mukaan L:n vastuulle jäävän laiminlyönnin sanottavasti vaarantaneen X:n oikeusturvaa. Kiinnitän kuitenkin vastaisen varalle L:n huomiota määräaikojen tarkkaan noudattamiseen.

3.2

Joensuun kihlakunnan poliisilaitoksen menettely

3.2.1

Rangaistusvaatimusilmoitus

Kantelussa mainitut "sakot" tarkoittavat tosiasiallisesti X:lle 19.11.2000 tiedoksi annettua rangaistusvaatimusilmoitusta. Tiedoksiannon hoiti vanhempi konstaapeli K, jonka kanssa vanhempi konstaapeli A oli partiossa.

Poliisi ei päättää sakoista, vaan rangaistusvaatimusilmoitus toimitetaan tiedoksiantamisen jälkeen syyttäjän ratkaistavaksi ja hän tutkii, onko asiassa perusteet tuomita rangaistus. Jos epäilty kuitenkin vastustaa rangaistusvaatimusta, syyttäjä joko saattaa asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi tai tekee asiassa syyttämättä jättämispäätöksen. Tässä tapauksessa X vastusti rangaistusvaatimusilmoitusta, minkä jälkeen asiassa toimitettiin esitutkinta, jossa A:ta kuultiin todistajana. Syyttäjä saattoi asian sen jälkeen käräjäoikeuden ratkaistavaksi vaatien X:lle rangaistusta liikenne rikkomuksesta. Käräjäoikeus hylkäsi 8.2.2001 syyttäjän rangaistusvaatimuksen.

Saadun selvityksen mukaan X:lle annettiin rangaistusvaatimusilmoitus ns. korttelirallista. Ajoneuvojen käytöstä teillä annetun asetuksen 4 §:n mukaan tarpeeton ja häiritsevä ajo taajamassa on kielletty ja ajoneuvon kulkureitti ja ajotapa on taajamassa muutenkin sovitettava sellaiseksi, ettei siitä tarpeettomasti aiheudu häiriötä. Tiedossani on, että ns. korttelirallista on annettu sakkorangaistuksia, mikäli taajamassa on (varsinkin öiseen aikaan) ajettu usean kerran lyhyen ajan kuluessa samaa reittiä. Se, mikä lopulta tulkitaan rangaistavaksi kortteliralliksi, jää viime kädessä tuomioistuimen ratkaistavaksi. Kuten selvityksistä käy ilmi, vanhempi konstaapeli K on toiminut poliisin ohjeistuksen mukaisesti: toistuva ajo öiseen aikaan samoilla kaduilla on ohjeistuksessa ymmärtääkseni tulkittu jo sinällään häiritseväksi ja jos ajolle ei ole esittänyt hyväksyttävää syytä, voi kysymyksessä olla rangaistava kortteliralli (ohjeistuksessa teon nimike on tarpeeton ja häiritsevä ajotapa taajamassa). Näin on nähdekseni asiaa tulkinnut myös X:lle käräjäoikeudessa rangaistusta vaatinut syyttäjä.

En katso saatu selvitys huomioon ottaen tulleen esiin, että vanhempi konstaapeli K olisi antanut rangaistusvaatimusilmoituksen X:lle tiedoksi ilman riittäviä perusteita. Se, että käräjäoikeus on siellä esitetyn näytön perusteella päättänyt toiseen lopputulokseen tulkinnanvaraisessa tilanteessa, ei mielestäni osoita K:n menetelleen tässä suhteessa virheellisesti.

Voin kuitenkin yhtyä komisario L:n esittämään siitä, että K olisi voinut tarkemmin yksilöidä teonkuvausta. Poliisin ohjeistuksessa annetaan esimerkkinä puheena olevan kaltaisista tilanteista, että teoksi voidaan merkitä: "ajoi ns. korttelirallia ohittaen tarkkailupisteen -- minuutin aikana -- kertaa". Toisin sanoen tulisi yksilöidä konkreettisesti, millaista "kortteliralli" oli. Tässä tapauksessa tätä asiaa on tarkemmin selvitetty esitutkinnassa.

Komisario L on ilmoittanut, että rangaistusmääräyksen yksilöintiin tullaan kiinnittämään poliisilaitoksen järjestysosaston henkilöstön huomiota. Tähänkin nähden pidän riittävänä, että saatan oman käsitykseni vanhemman konstaapelin K:n tietoon.

3.2.2

Epäily perättömästä lausumasta

Nähdäkseni kysymys on siitä, että A on esitutkinnassa käyttänyt ilmausta "tarpeeton ja häiritsevä ajo" tarkoittaessaan korttelirallia. A viittaa selvityksessään poliisin ohjeistuksen, jossa hänen mukaansa "pelkkä tarpeeton ajo sisältää häiritsevyyshetken". Minun käsitykseni mukaan A ei ole esitutkinnassakaan tarkoittanut väittäen X:n ajon olleen sinällään häiritsevää ylisin, mitä korttelirallin itsessään jo katsotaan olevan. En katso asiassa tältä osin tulleen esiin aihetta epäillä A:n menetelleen tavalla, joka antaisi minulle aihetta toimenpiteisiin.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1.2 esittämäni käsityksen rikosylikomisario L:n menettelyn lainvastaisuudesta hänen tietoonsa. Tämän lisäksi kiinnitän kohdassa 3.2.1 lausumani johdosta vanhemman konstaapelin K:n huomiota teon riittävään yksilöintiin rangaistusvaatimusilmoituksessa. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella katson, että muilta osin asiassa ei ole tullut ilmi sellaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä, joka edellyttäisi minulta toimenpiteitä.

Kantelun liitteet palautetaan ohessa.